

Проф. ВАЛЕРІАН ГОРБАЧЕВСЬКИЙ

ЗАСАДИ МОДЕРНОГО ПОСТУПУ

НЬЮ ЙОРК

1959

Проф. ВАЛЕРІЯН ГОРБАЧЕВСЬКИЙ

ЗАСАДИ МОДЕРНОГО ПОСТУПУ

НЬЮ ЙОРК

1959

ПЕРЕДМОВА

Бог, людська гідність та месіанізм людства — це три основні підвалини ідеократизму, як новітньої філософської течії, що стає базою модерного світогляду. Дотепер було поширено два світогляди: ідеалістичний та матеріялістичний. Ідеалістичний світогляд базувався на спіритуалізмі й був стимульований містицизмом, а матеріялістичний світогляд базувався на позитивізмі і був стимульований раціоналізмом. Тепер обидва ці світогляди вже не уявляють із себе великої вартости, бо ідеалізм вже зістарівся і вже не може дати нічого нового конструктивного, а матеріялізм вже не має наукової вартости, бо вже не має наукової вартости атомна теорія, на якій матеріялізм базувався. Тому то тепер світ опинився на роздоріжжі та переживає глибоку духову кризу, доказом чого є ширення скептицизму, дефетизму та навіть нігілізму, тоб то утворилась безідейна порожнеча. Щоб рятувати людство треба насамперед мати відвагу розпочати ґрунтовну переоцінку всіх вартостей, щоби очистити ґрунт від залишків застарілих забобонів, пересудів та упереджень і вже аж потім розпочати розбудову нового світогляду, який би давав напрямні логічного мислення та конструктивного поступовання.

Новий світогляд має бути всеохоплюючий, монолітний та поступовий. Ідеологічною базою нового світогляду має бути ідеократизм, як новітня філософська течія, що своєю проблематикою охоплює всі п'ять сфер, через котрі проходить орбіта людського життя.

Денедавна атомна теорія встановлювала, що єдиною абсолютною основою буття є вічна матерія; на зміну атомної теорії тепер прийшла електронна теорія, яка встановляє, що єдиною абсолютною основою буття є вічна енергія. На зміну електронної теорії ідеократи висовують ідову теорію, яка встановлюватиме, що єдиною абсолютною основою буття є якість, а буття, тобто кількість, є лише дериватом, що утворюється в процесі трансформації якості в кількість. На базі ідової теорії сформувалась доктрина монархизму, яка встановлює, що континуїта життя має своє праджерело, тоб то має первооснову, якою є Дух та має первопричину, якою є свідомо воля творчого Суб'єкту, тоб то Бога. В тісному звязку з доктриною монархизму стоїть теорія про систему трьох світів: світу абсолютного чи ідеального, світу трансцендентного та світу субстанціонального; світ абсолютний — це сфера Бога, як творця буття; світ трансцендентний — це сфера Божих ідей, як плянів будови та Божих законів, як шляхів реалізації плянів будови; світ субстанціональний — це є сфера трьох субстанцій — психопотенції, енергії та матерії, які служать матеріалом при формованні феноменів буття. Таким чином без застережень, без сумнівів чи хитань, безповоротно стає ідеократизм на ґрунт теїзму, бо у світлі осягів сучасної науки матерія вже не вважається вічною, а значить матеріалізм та атеїзм вже втратили онтологічну базу. Знов же, на ґрунті теїзму містицизм віри та раціоналізм науки себе взаємно доповнюють та скріплюють, а абстрактна філософія відтепер стає прикладною теософією, бо ідея Бога стає центральною підвалиною гносеології.

При такому розсяглому діапазоні онтологічної проблематики модерний світогляд диспонує ще кодексом норм життєвої прагматики, що встановлює напрямні людського поступовання. Тепер людство переживає глибоку

кризу, бо світ поділився на два ворогуючі табори, поміж якими вже від довшого часу точиться холодна війна. Якраз трагізм ситуації полягає в тому, що холодній війні не видно кінця-краю, бо в ній не переможе ані капіталізм, ані комунізм: капіталізм вже віддав світові все, що міг дати, а комунізм виявив себе банкрутом, бо дав світові не те, що обіцяв дати, а саме: обіцяв побудувати рай на землі, а побудував пекло, обіцяв принести людству свободу, рівність та братерство, а натомість приніс авторитарно-тоталітарний режим, тобто новочасне рабство та кріпацтво. Характеристичною рисою сучасного ідеологічного хаосу є парадоксальний факт, що і капіталізм і комунізм мають одно і те саме провідне гасло.

Дивним є, що ані одна, ані друга сторона не дала собі труда поспробувати проаналізувати це гасло, бо вже навіть при поверховій аналізі виявляється, що це гасло є демагогічне, облудне та реакційне. Поперше, два постуляти гасла — свобода та рівність себе взаємно виключають, бо де є свобода, там ніколи не буде рівності, а знов же, де є рівність, там буває вгамована свобода. Подруге, свобода є небезпечним постулятом, бо в руках активної меншости вона стає сваволею, тобто відкриває можливости небезпечних експериментів на тілі пасивної більшости; напр. в часах революційної заверюхи політичні авантюристи во ім'я свободи безкарно проливають море крові та кладуть гори трупів. Потрете, постулят рівність є реакційний, бо рівність може бути лише в примітивній громаді, бо в розвиненому суспільстві практикується розсягла диференціація функцій і поміж суспільними органами, і поміж окремими громадянами. Почетверте, братерство є примітивною утопією, а суспільне життя треба будувати на розумному компромісі розбіжних інтересів. Тому то нова доба висовує нове гасло: правопорядок, соціальна диференціація функцій, соціальна справедливість, що забезпечує кож-

ному громадянські права та в той же час накладає на кожного громадянські обов'язки.

Розуміється, що провідне гасло проголошується не лише для того, щоби служити пропагандивним атутом, але головне для того, щоби його поступово реалізувати для осягнення вищого розв'язаного щабля суспільного упорядкування. Суспільна мораль вимагає, щоби державно-політичний провід завжди шанував принцип правди і ніколи не дозволяв собі викривлювання правди, хоч би часом вона і була гіркою чи прикрою. А якраз комуністичний провід дозволяє собі замаскувати правду тенденційним на-світлюванням фактів: а) диктатуру партійної верхівки провід називає диктатурою пролетаріату (трудящих мас), б) авторитативно-тоталітарний режим провід називає системою народної демократії, в) примусове голосування населення на єдину урядову листину кандидатів при виборах до Верховної Ради провід називає свободним волевиявленням народу та г) практику схвалювання законопроектів у Верховній Раді автоматичним піднесенням рук всіх депутатів без права попередньої критики та змін провід називає свідомою законодавчою творчістю.

Щоби світогляд успішно виконував місію проводиря людини в лабіринті життєвих контрастів та протиріч, треба його оперти на солідних конструктивних децидуючих засадах, а ними якраз в сучасну пору є: 1) Бог, 2) людська гідність, 3) правопорядок та 4) народоправство. Отож, сприйнявши Бога розумом, людську гідність серцем, правопорядок волею, а народоправство цілою душею, людина відчуватиме твердий ґрунт під ногами, а тому зможе стати господарем земної кулі та зможе розпочати будову царства Божого на землі згідно з ідеалами Правди, Добра та Краси.

Автор

ВСТУП

Бог — це є центральна проблема гносеології, над розв'язанням якої працює людський інтелект вже на протязі кількох тисячеліть. Справа в тому, що питання „чи є Бог” властиве кожній людині, бо від характеру відповіді на це питання залежить, якими очима має людина дивитись на широкий світ: якщо є Бог, то все діється в світі по волі Творця, а якщо не має Бога, то в світі панує хаос і сліпий випадок є регулятором перебігу всіх процесів буття. Значить, кожна людина у глибинах своєї свідомости мусить мати ясну категоричну засадничу відповідь, бо жодного компромісу бути не може. Розуміється, що розв'язання питання не є таке просте, бо ускладнюється воно тим, що про Бога всі говорять, але ніхто ніколи нігде Бога не бачив, бо Бог є безмежний Дух, якого людина своїми „земними” очима побачити не може. Значить, існування Бога не є для людей незаперечним наочним фактом, а є лише здогадом, чисто теоретичною гіпотезою, опертою на дотичних аргументах. А тому що аргументи можуть бути і за, і проти, існує два розв'язання проблеми: позитивне та негативне, цебто теїзм та атеїзм. Атеїсти свою концепцію базують на презумпції, що вічна матерія є єдиною абсолютною основою буття, а, значить, одночасно другого Абсолюту, тоб то Бога бути не може. Теїсти свою концепцію базують на презумпції, що буття самособою із нічого зродитись не могло, а, значить, його зродила свідома воля Вищої Сили, існування якої містично відчуває людина в глибинах своєї душі в захопленні маєстатом мі-

стерії буття. Існування Вищої Сили пробує людина усвідомити собі розумом, а тому творить різні варіанти інтерпретації ідеї Вищої Сили. Розуміється, що характер та глибинність варіантів інтерпретацій залежить від потужності творчого потенціалу людського інтелекту, тобто розвоєвого щабля духовності людства. На історичному шляху людського поступу сформувалось декілька варіантів інтерпретацій, які якраз і є розвоєвими етапами концепції теїзму. Цими розвоєвими етапами є: 1) фетишизм, 2) пантеїзм, 3) політеїзм, 4) триалізм, 5) дуалізм, 6) монотеїзм, 7) атеїстичний монізм та 8) теїстичний монархізм.

Першим етапом теїзму був фетишизм первісної людини. Первісна людина жила стало під пресією страху за своє існування, бо була стало оточувана ворогами, чи то фізичними, чи то метафізичними. Фізичними дійсними ворогами були хижаки, гади, скорпіони, тарантули і под., а метафізичними уроєними ворогами були темні духи, що жили у пільмі ночі, у темряві печер, в гушавині лісів, в очеретах та болотах. Від фізичних ворогів людина оборонялась зброєю різного роду, а від метафізичних ворогів оборонялась сакраментальними заклинаннями, магичними символами та фетишами чи амулетами, що мала при собі. У житті первісної людини важливу роллю відогравав огонь. Огонь зродив у свідомості первісної людини ідею таємної сили, бо приходив з неба, все на своєму шляху нищив та невідомо куди щезав. З початку людина відчувала містичний жах перед вогнем, але з часом навчилася користатися добродійствами вогню — теплом та світлом. Особливо корисним було світло, бо воно відганяло в пільмі ночі і фізичних, і метафізичних ворогів. Тому то при вогні в ночі почали збиратися люди з широкої околиці. При вогні почали завязуватися перші суспільні звязки: перші сходини для виконання релігійного церемоніалу

— співів, танців та спільної трапези; при вогні організувались перші ватаги бойовників, що потім йшли на ворога, при вогні зродився перший провід: вождь, що очолював ватагу бойовників та жрець, що керував ритуальним церемоніалом. Вождь та жрець на всьому передісторичному та історичному шляху людської цивілізації були осередками закріплення правопорядку в громаді. Фетишизм — це доба чародіїв, ворожбитів та знахарів, що ширили забобони та повір'я, щоби держати маси в страху та покорі.

Другим етапом був пантеїзм, як обожнювання природи. Грізні прояви стихій, як грім, блискавка, ураган, повінь, землетрус та вибух вулкану та всякі інші катаклізми зроджували ідею, що таємна сила наповнює всю природу. Щоби умилостивити таємну силу, люде приносили їй дари та офіри, часом навіть кроваві, які спалювали на вогні. Пантеїзм дав започаткування користання методами містицизму, як вглиблювання в таємні сфери містерії буття.

Третім етапом був політеїзм, як персоніфікація стихій природи. З'явилися боги, що керували стихіями: бог сонця, блискавки та грому, бог вітрів, бог моря, бог підземелля і под. Богам почали будувати капища та храми, де приносили офіри. Політеїзм був добою антропоморфізму, тоб то уявлювання богів в подобі людини: були боги та богині, були головні та другорядні, одні жили в згоді, одні між собою інтригували а одні між собою ворогували. При політеїзмі людина мусіла бути хитрою догадливою, щоби знати якого бога вибрати собі за покравителя. При політеїзмі було створено мітологію в якій різні фантасмагорії переплітались із звичайними подіями.

Четвертим етапом був тріялізм, як встановлення трьох сфер компетенції: бог неба, бог землі та бог підземелля.

П'ятим етапом був дуалізм, як визнання двох антиподів: світлого бога, що посилає добро та темного бога,

що посилає біду та лихо. Дуалізм був добою розквіту релятивізму, тобто визнання існування двох правд та двох моральних засад. Значить, немає нічого абсолютного, а тому все є дозволено.

Шостим етапом є монотеїзм, як визнання єдиного Бога, Творця світу. Монотеїзм дає міцне оберття людській духовості, бо встановляє єдине праджерело абсолютної правди, абсолютної краси та абсолютного добра. Значить, вселюдські ідеали є святі і ними не можна торгувати на базарі житейської суєти.

Сьомим етапом пробував бути атеїстичний монізм. Свою концепцію моністи базували на атомній теорії. Атомна теорія встановлювала, що атоми, як кінцеві одиниці поділу матерії, є неподільні, а, значить, є вічні. Отож, і матерія, що складається з атомів та їхніх згруповань — молекул, є вічною, тобто абсолютною. Тому матеріялісти вважали матерію єдиною основою буття. Основною властивістю матерії є рух, а тому буття — це вічний рух у вічній матерії. Визнаючи матерію основою буття, матеріялісти заперечували існування Бога, бо два абсолюти одночасно побіч себе існувати не можуть. Значить, матеріялісти були атеїстами. Діалектичний матеріялізм, тобто діяма, ліг в основу комунізму, як ідеологічної концепції. Послідніми часами комунізм поширився в багатьох країнах, а тому знайшов собі признання і діяма. Але послідніми часами сталася радикальна зміна ситуації. Вчені з початку апіорно, а потім і експериментально, встановили, що атоми не є неподільними одиницями, а є комплексами, що складаються з менших одениць — протонів, неутронів та електронів. Таким чином виявляється, що атомна теорія втратила цілковито наукову вартість а разом з нею втратили наукову вартість і діяма, і атеїзм, що були базовані на атомній теорії. Тепер замість атомної теорії наука прийняла електронну теорію, яка встановлює, що матерія не

є вічною, а є лише дочасною концентрацією енергії. Дійсно, при розчепленні атомів, як матеріальних одениць, утворюється колосальна кількість нуклеарної чи термоядерної енергії. Значить, вічною є енергія, а матерія є лише дочасною концентрацією енергії. Матеріялісти вважали, що без матерії не може бути руху, енергетисти вважають, що джерелом руху є енергія. Енергетисти вважають, що протони, нейтрони та електрони є збудниками процесів біологічних, хемічних та фізичних чи механічних. Але крім згаданих процесів є ще процеси психічні, які мусять мати своїх власних спеціальних збудників. Це дає підстави припускати, що протони, нейтрони та електрони не є неподільними оденицями, а є комплексами, що складаються з якихось менших одениць. Отож, ідеократи, як представники новітньої філософичної течії, беруть на себе сміливість припускати, що протони, нейтрони та електрони поділяються на менші одениці — ідеони, що є оденицями психопотенції й служать збудниками психічних процесів. Але ідеони є також комплексами, що складаються з менших одениць — ідів, які є неподільними. Отож, ідеократи замість електронної теорії пропонують ідову теорію.

Ідеократи встановляють, що хоч іди і є неподільні, але не є вони вічні, бо творяться вони в процесі трансформації Духу. Дух належить до сфери якості, а іди є початковими оденицями сфери кількості. Значить якість є праджерелом кількості, тобто кількість є дериватом якості. Отож, схема буття є така: Дух трансформується в іди, як початкові одениці кількості; іди концентруються в ідеони, що є оденицями психопотенції; ідеони концентруються в енергони, що є оденицями енергії; енергони концентруються в атерони, що є оденицями матерії; з атеронів комбінаціями творяться клітини живих організмів, творяться молекули мінералів та творяться атоми елементів; живі організми творять флору та фауну нашої планети, а міне-

рали та елементи формують планети, а з планет твориться всесвіт, а з всесвітів твориться космос.

Бути праджерелом буття, це значить бути первоосною та первопричиною. Ясно, що первопричиною може бути лише суб'єкт, що диспонує свідомою волею. Шляхом таких силогізмів ідеократи приходять до ідеї Творця космосу, тобто до ідеї Бога, як це сформульовано в концепції монархизму.

Отож, восьмим етапом є теїстичний монархизм, як онтологічна підвалина емпіричної теософії.

МОНОКРАТИЗМ

Бог є праджерелом буття, тобто первоосновою та пер-
вопричиною — так встановляє монархатизм. Концепцію
монархатизму ідеократи аргументують так:

1) все, що екзистує, екзистує не лише в уяві людини,
як суб'єктивна фікція, але існує об'єктивно поза людиною,
як реальний факт; це є принцип екзистенціалізму; зна-
чить, фікціями є лише чисто теоретичні припущення, як
протилежності до реально екзистуючих фактів; напр.: ек-
зистує „буття”, „щось”, „повнота”, а фікціями будуть —
„небуття”, „ніщо”, „норожнеча”; отже не можна вислов-
люватись: „екзистує порожнеча”, бо екзистувати може ре-
ально лише „повнота”;

2) все, що екзистує, має обов'язково реальну основу, а
значить, без основи, чи поза основою щобудь екзистувати
не може; це є принцип емпіризму; значить, не лише мате-
ріальні об'єкти, але і нематеріальні феномени — думки та
почування — мусять мати емпіричну основу; значить, із
порожнечі не може родитись щось, а знов же щось не мо-
же обернутися в порожнечу; значить, процеси буття — це
є процеси невпинної трансформації із одного стану в дру-
гий; отож, матерія може трансформуватись в енергію, а
енергія може трансформуватись у психопотенцію і навпа-
ки, але згинуті щобудь не може, бо „небуття” не екзи-
стує;

3) все, що екзистує, є наслідком якоїсь причини, бо без
причини „само собою” щобудь зродиться, чи зявиться не

може; це є принцип кавзалізму; значить, щоби зрозуміти якесь явище, треба знати причину, що це явище зродила;

4) процеси буття поміж собою тісно пов'язані: причина викликає явище, це явище само стає причиною для другого явища, а це друге явище стає причиною для третього явища і т. д.; це є принцип континуїти; отож, буття — це довжезний ланцюг причин та явищ, явищ та причин.

Матеріялісти вважали, що ланцюг континуїти не має ані початку, ані кінця, бо основою буття є вічна матерія. Ідеократи вважають, що буття є безсмертне, бо, як Божий твір, має початок, але не буде мати кінця, а то тому, що Бог творив, творить та буде творити вічно, а знов же, що вийшло від Бога, назад не вертається та й зникнути не може, тобто обернутися в небуття. Архитектоніку світу ідеократи уявляють собі так: реальна дійсність виявляє себе в трьох профілях — як існування, як буття та як життя. Існування є вічне, тобто не має ані початку, ані кінця, бо коли би мало початок, то перед початком була би порожнеча, а з порожнечі щобудь зродитись не може, а коли би мало кінець, то то значило би, що щось обернулось в порожнечу небуття. Існування — це є сфера Бога-Творця буття. Безсмертне буття — це є сфера космосу. Структуру космосу треба собі уявляти так: наша земля, сусідні планети та сонце творять соняшну систему; наша соняшна система та декілька сусідніх творять сузір'я; наше сузір'я та декілька сусідніх творять універс; наш універс та декілька сусідніх творять всесвіт; шість всесвітів, розміщених симетрично, творять космос. Шість всесвітів розміщено по осях трьох перпендикулярів, що перетинаються в одній точці. Ця точка і є фізичним центром космосу. А всесвіти розміщені на осях трьох перпендикулярів так: оден зправа, оден зліва, оден зпереду, оден ззаду, оден згори, оден знизу від центру. Космос уявляє собою оденицю обмежену простором, часом та масою, бо він

є лише дериватом якості. Життя є дочасне, бо має початок і кінець, а то як для поодиноких істот, так і для цілого біологічного процесу на землі. Для поодиноких істот протяг життєвого процесу рахується днями, роками, десятиліттями та — рідко-рідко сторіччями. А протяг цілого біологічного процесу можна рахувати — всього-навсього кількома десятками тисячеліть. Треба припускати, що наша земля сформувалась із певної кількості соняшної маси, що відірвалась від сонця. Ця маса поступово охолоджувалась і аж при певній температурі почались на землі біологічні процеси. Знов же, треба припускати, що за деякий час земля настільки охолоне, що біологічний процес припиниться і земля стане мертвою, як була мертвою на початку. Не є виключена можливість, що мертва земля колись зудариться з іншою плянетою, згорить, тобто обернеться в газ, потім за деякий час знов охолоне і знов оживе, тобто знов розпочнеться біологічний процес. Ось такі перспективи безсмертної континуїти буття. Розуміється, що крім землі життя екзистує і ще на деяких планетах велитенського космосу, але форми цього життя можуть бути відмінні, відповідно до специфічних обставин.

На таких логічних усудженнях базують идеократи концепцію монархизму. На підвалинах монархизму емпірична теософія творить синтезу містицизму віри та раціоналізму науки. Значить, категоричним імперативом для сучасної доби стає теїзм, а діямат та атеїзм стають анахронізмами. Емпірична теософія презентує модерну універсальну вселюдську інтерпретацію ідеї Бога, погоджуючи догматику, етику та культ з науковими доктринами сучасної доби. Догматика має охоплювати сферу відносин Бога до світу та до людей; етика має охоплювати взаємовідносини поміж людьми, а культ має охоплювати сферу контакту людей з Богом.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕІЗМУ

Бог — це є центральна гносеологічна ідея, що дає людському інтелектові міцне опертя, бо коли є Бог, то все стає ясным та зрозумілим: стає ясною та зрозумілою вся багатогранність, вся багатобарвність та вся багатозвучність буття, а коли не має Бога, то людина несила зрозуміти, де взялась вся мудрість, вся краса та вся величність і величавість структури космосу, не може зрозуміти, де взяли сили, що стали поштовхом всіх біологічних, всіх хемічних та всіх фізичних, чи механічних процесів та явищ. Ідея Бога дає людському інтелектові крила, що би піднятися у надземні висоти, дає зір, щоби охопити якнайширші обрії, дає творчий потенціал, щоби створити всеохоплюючу синтезу буття та знайти правильний шлях для осягнення шляхотної життєвої мети — в сьайві маєстату Творця стати Титаном духу.

Правда, Бог є не лише абстрактною ідеєю повноцілості, тобто синтезою всіх синтез, але також Бог є праджерелом буття тобто первопричиною та первоосновою, як фактичний Творець, як свідомо діючий Субект, як самостійний Індивідуум. Як Діючий Субект, Бог поєднує в собі дві іпостасі: емпіричну основу та метафізичне єство. Емпіричною основою є безмежний, вічний та безмірний Дух, що все собою наповнює та все собою охоплює, а тому все, що екзистує, екзистує в Бозі, бо поза Богом щобуть екзистувати не може. Метафізичним єством є свідомість, що диспонує трьома абсолютними факторами — всезнаючим розумом, всевідчуваючим серцем та всемогутньою волею. Дух та свідомість в синтезі творять самобутнє „Я”, що є метафізичним центром, тобто фокусом світу. Метафізичний центр діє у фізичному центрі космосу. Бог є вічний та безмежний, а тому не має зовнішнього образу. Томуто треба відмовитись від всяких залиш-

ків антропоморфізму: 1) від уявлювання Бога в образі людини, що сидить на небі на престолі, 2) від зображення Бога на іконах, чи в статуях, 3) від приділювання Богові власних імен — Єгова, Аллах, Саваоф, 4) від возвеличування Бога титулом — Цар царів та від приниження людини епітетом — смиренний раб, 5) від практики умилостивлювання Бога дарами, чи офірами, хоч би навіть і безкровними. Творчий задум здійснюється в двох етапах: зпочатку опрацьовується план, а потім цей план реалізується. Томуто існує три світи: 1) світ абсолютний чи ідеальний, як сфера Творця, 2) світ трансцедентний, як сфера Божих ідей та планів будови і Божих законів, як шляхів реалізації планів будови та 3) світ субстанціональний, як сфера субстанціональної маси, що служить матеріалом при формованні феноменів буття. Бог творить та керує або безпосередньо, прямим засягом свідомої волі (Боже Проведіння), або посередньо, через встановлені наперед закони буття (ланцюг континуїти). Значить, треба вірити і в чуда, лише треба пам'ятати, що чудо стається в надзвичайних обставинах, і наперед викалькулювано бути не може,, а тому не можна на ньому базувати свої плани.

Крім Бога існують ще людські душі; як від полум'я відділюються іскри, що на мить стають самостійними феноменами, так і від масстату Бога шляхом еманції відділюються іскри-теони, що стають самостійними індивідами. Теони поєднуються з тілами немовлят і стають людськими душами. Людська душа своєю природою споріднена з Богом, лише має обмежений творчий потенціал. Отож, душа та тіло в синтезі творять людину. Тіло підпорядковано біологічним законам, але також до певної міри підлягає і впливам законів душі; душа підпорядкована певним специфічним законам, але також до певної міри підлягає впливам законів тіла. Анатомічна структура тіла

однакова у всіх людей, але життєвий елан у кожній людині індивідуальний і залежить від комбінації расових елементів та елементів спадковості, чи дідичности (голос предків). Отож, під впливом расових та одідичених елементів формується темперамент людини, а в духовій площині під впливом вихови та самовихови формується характер людини. Синтеза характеру та темпераменту і творить самоусвідомлене „Я” людини, що і стає провідним центром світосприймання, світорозуміння, світовідчужання та волевиявлення. Після смерті тіла душа не вмирає, а лишається жити в міжпланетних просторах аж доти, доки живе серед людей пам'ять про померлого; якщо пам'ять світла, то душа радується, а якщо темна, то душа мучиться. Під впливом голосу сумління душа робить підсумок та оцінку цілого поступовання та всіх осягів, чи скарбів, створених під час життя. Вислід такої самокритики дає душі, або втіху, або докори. Значить, голос сумління є неблаганим судією, що виносить присуд за ціле поступовання на землі. Як тільки вигасає серед живих людей пам'ять про померлого, душа його перестає існувати, як самостійний індивідуум, бо розчеплюється на дві іпостасі: емпірична основа — Дух трансформується в іди, а метафізичне єство — свідомість дістає нову місію — стати голосом сумління в душі живої людини, тобто стати фактором самоконтролі та самокритики, що дисциплінує волю людини в пошані до етичних засад.

Духові осяги та надбання, створені на протязі земного життя, стають скарбами вселюдської духовості.

Крім Бога та людських душ не існує жодних інших духів — чи то світлих янголів, чи то темних демонів, а, значить, не існує ані раю, ані пекла, бо несправедливо було би або нагороджувати вічним блаженством, або карати вічними муками за вчинки здійснені протягом короткотривалого життя, бо за коротку мить не можна платити

вічністю. Значить, байки про добрих та злих духів створені фантазією примітивної людини.

Абстрактна ідея Бога знаходить повне всебічне узагальнення в аргументації теософії, а повне конкретне узагальнення знаходить в догматах поодиноких теологій. Бога уявляють собі люди порізно, а тому існує багато варіантів інтерпретації ідеї Бога. Всю багатогранність релігійної творчості на історичному шляху людства вичерпно ілюструє наступна схема: А) на історичному шляху розгорнулись такі розвоєві етапи релігійної творчості: 1) фетишизм, 2) пантеїзм, 3) політеїзм, 4) тріялізм, 5) дуалізм, 6) монотеїзм, 7) монізм та 8) монархатизм; Б) на етапі політеїзму розгорнулись такі релігійні системи: 1) релігія старовинного Єгипту, 2) релігія старовинного Вавилону, 3) релігія старовинної Греції та 4) релігія старовинного Риму; В) на етапі монотеїзму розгорнулись такі релігійні концепції: 1) концепція Мойсея, 2) концепція Конфуція, 3) концепція Будди та 4) концепція Магомета; Г) концепція Мойсея розгорнулася в трьох розвоєвих фазах: 1) як релігія Бога-Отця, тобто Юдаїзм, 2) як релігія Бога-Сина, тобто Християнство та 3) як релігія Бога-Духа, тобто Духаславлення; Д) християнство розгорнулось в таких ісповіданнях, чи то Церквах: 1) Церква православна, 2) Церква католицька, 3) Церква англіканська та 4) Церква протестанська; Є) Церква протестанська розгорнулася в таких визнаннях: 1) Лютеранство, 2) Кальвінізм, 3) Євангелізм, 4) Адвентизм, 5) Баптизм та 6) Методизм.

Здавалось би, що при такому широкому діапазоні релігійної творчості вже охоплено всі можливі варіанти інтерпретації ідеї Бога, тобто всі можливі нюанси релігійних поглядів та вірувань, а однак виявляється, що крім поіменованих релігійних формацій існує ще велика кількість дрібних сектарських угруповань та дрібних моли-

товних об'єднань, у яких інтерпретація ідеї Бога набуває такого характеру, що часом навіть стоїть в колізії до вимог здорового розуму та до вимог публічної моралі. Розуміється, захищаючи принцип свободи релігійної творчості, треба поборювати всякі абнормальні ухили та викривлення, що межують з хоробливими проявами психопатології. Зновже, треба з резервою ставитись до тенденцій нівелізації та уніфікації релігійної творчості, тобто до пропаганди про створення єдиної універсальної світової релігії, бо це фактично привело би до релігійного тоталізму, чито диктатури.

На вищому щаблі релігійної свідомості всіх зобов'язує засада, що релігійні переконання та вірування людини є її особистою інтимною справою, до якої ніхто сторонній втручатись не сміє. Розуміється, гарантуючи кожній людині свободу релігійних переконань та релігійної практики, сучасна цивілізація накладає на кожну людину обов'язок толерантності та лояльності по відношенню до всіх інакомислячих та інаковіруючих. Значить, теософія має бути універсальною, як основа, а теології можуть бути специфічноіндивідуальними, як оформлення нюансів релігійного мислення та вірування.

ЕТИКА

Бог приділив людині соціальний інстинкт, який імперативно кличе до гурту, щоб жити суспільним життям. Суспільство дає людині опертя та охорону, але в той же час накладає на людину певні обов'язки. Отож, соціальна справедливість вимагає, щоб права людини були хоч приблизно урівноважені з обов'язками, щоби не було одениць чи навіть угруповань, які би користались широкими правами та привілеями і в той же час не несли жодних обо-

в'язків (шляхта при феодализмі), а знов же, щоби не було одениць чи угруповань, які би несли тяжкі обов'язки і не користались би правами (раби та кріпаки). Суспільство — це є живий організм, що має різні органи, які виконують специфічні функції в інтересах цілого організму. А людина є лише клітиною того чи іншого органу. Отже, соціальне становище людини оприділюється тим, клітиною якого органу людина є та які суспільнокорисні функції людина виконує. Значить, у високорозвиненому суспільстві не може бути соціальної рівності громадян, бо існує соціальна диференціяція функцій поміж громадянами. Взагалі ж треба пам'ятати, що рівності поміж людьми не може бути ані по законам біологічним, бо люде родяться різної фізичної консистенції, ані по законам психічним, бо люде родяться різної психічної натури, ані по законам соціальним, бо в розвиненому суспільстві існують різні соціальні розшаровання. Залежно від характеру та розсягу компетенції суспільні органи можна поділити на три категорії: 1) на органи ведучі чи провідні, що встановляють напрямні розвоєвого процесу; це є соціальна верхівка, якій належить право розказу та право примусу; 2) на органи керівні, що поширюють накази верхівки; це є соціальна середина, якій належить право адміністративного порядкування та 3) на органи працівні, що властиво творять суспільнокорисні вартості; це є соціальні низи, на які накладається обов'язок послуху. Такою є структура суспільства на цілому історичному шляху людської цивілізації, тобто так завжди було, так є тепер та так буде і в майбутньому, бо інакше й бути не може, бо так вимагають закони соціальної архітекτονіки. Правда, суспільне життя поступово розвивається, але розвій ніколи не піде ані в напрямку відібрання від верхівки права розказу та примусу, ані в напрямку звільнення низів від обов'язку послуху.

Розвій якраз має йти в напрямку урівноваження прав та обов'язків, як для верхівки, так і для низів. Це треба розуміти так: верхівці має бути залишено право розказу та право примусу, але в той же час на верхівку має бути накладено обов'язок відповідальності на випадок неслухності чи недоцільності розказів, а знов же низам має бути залишено обов'язок послуху, але в той же час має бути признано право тягнути верхівку до відповідальності на випадок неслухності чи недоцільності наказів верхівки. Такого урівноваження прав та обов'язків якраз і не було на нищих щаблях цивілізації, чи то при абсолютизмі, чи то при тоталітаризмі та всяких інших варіантах авторитарного режиму.

Таке урівноваження може бути лише при народоправстві.

Орбіта людського життя проходить через п'ять сфер: 1) через сферу особистих інтимних переживань людини, як індивідуума, як самотнього „я”, 2) через сферу родинних зв'язків та інтересів, 3) через сферу соціально-політичних інтересів, як члена нації, держави та народу, 4) через сферу зучаснення в процесі розвитку вселюдської духовності та 5) через сферу віри та релігійної практики.

Розуміється, що у всіх сферах зобов'язує принцип урівноважування прав з обов'язками, бо в організованому суспільстві не сміє бути прав без обов'язків, та обов'язків без прав. Отож, у сфері індивідуальних житєвих обставин кожна людина має повне право на особисте щастя, але це право мусить компенсувати сумлінним виконанням своїх суспільних обов'язків. Кожна людина мусить бути активною та творчою, щоб своєю працею спричинитись до збогачення вселюдської скарбниці духових здобутків та осягів. Значить, людина не сміє самовільно звільнити себе від виконання приділеної їй суспільнокорисної функ-

ції, хоч і якими би мотивами чи міркуваннями вона себе оправдувала:

1) чи то егоїстичним індивідуалізмом („моя хата з краю”),

2) чи то глибоким розчаруванням життям (бездомний бурлака),

3) чи то лінівством (жебрак-професіонал),

4) чи то погордою до праці (волоцюга),

5) чи то з релігійного фанатизму (відречення від світу).

Всі ці одениці є самовільними дезертирами, а значить, соціально-деструктивними елементами.

У сфері родинного життя ще в більшій мірі зобов'язує принцип рівноваги, бо у подружньому союзі мають бути в однаковій мірі узгляднені інтереси і чоловіка і жінки. Подружній союз має бути базовано на урочисто проголошеній обітниці подружньої вірності аж до смерти. Обітниця вірності дає обом сторонам опору та певність, а з цього виростає взаємне довір'я, взаємна пошана та взаємна жертвенність. Томуто зломання обітниці, тобто зрада одної сторони стає глибокою образою та трагедією для другої сторони. Розрив подружнього союзу, тобто розвід може бути дозволений лише з дуже важливих причин, узгляднених судом, як компетентною розводовою інстанцією. Подружнє життя має бути базовано на нормальному розподілі функцій та компетенцій: чоловік має бути головою родини, має репрезентувати родину назовні, має дбати про матеріальне забезпечення родини, тобто має бути господарем, а жінка має бути хоронителькою родинного вогнища, має бути дружиною-матір'ю, що дає родині тепло, щирість та піклування, тобто має бути господинею в хаті. Дуже важливою справою є проблема унормування взаємовідносин поміж батьками та дітьми. Батьки обов'язані піклуватись не лише про нормальне виживлення своїх ді-

тей, але також і про належну вихову, щоби підготувати для суспільства працюючих дисциплінованих та чесних громадян. Без батьківського догляду, без батьківської лагідної, але твердої опіки, без батьківських вказівок та порад і врешті без батьківських наказів та примусу виростають діти свавільними недисциплінованими егоїстами, тобто деструктивним елементом та тягарем суспільства. Напревеликий жаль послідними часами прийшла до голосу в педагогіці нова течія, яка пропонує дати дітям повну свободу, бо мовляв, сам інстинкт до порядку та здоровий розум дітей дадуть стимули до самокритики та самовихови, бо, ніби, на помилках можна вчитися. Треба припустити, що ця непродумана течія принесе більше шкоди, ніж користи, бо при свободі молодь будуть виховувати не родина та не школа, але вулиця, де панують закони джунглів.

У сфері відносин одениці до держави також зобов'язує принцип рівноваги, бо користання громадянськими правами має бути компенсовано сумлінним виконанням громадянських обов'язків. Так воно має бути при нормальних обставинах, але при надзвичайних обставинах, в часі загрози іззовні, в часі небезпеки влада звертається до громадян з апелом рятувати Батьківщину і громадяне стимуловані патріотичними почуваннями, офірують своє життя в охороні загроженої Батьківщини. За свою офіру, за самопосвяту герої-патріоти дістають від держави лише символічну компенсацію — пошану та вдячність. Патріотизм виростає на ґрунті любови до рідної стихії: до рідної мови, до рідних традицій, до рідного стилю життя. Навіть і при нормальних обставинах громадяне-патріоти своєю жертвенністю та самопосвятою сприяють розвитку соціально-політичного життя. За свій патріотизм герої-суспільники не вимагають спеціальної нагороди, бо жертвенність та самопосвяту вважають своїм громадянським

обов'язком: за чесне, святе діло варто і життя своє віддати. Трагедією людства якраз є та обставина, що при абсолютизмі, при диктатурі, тобто при всякому тоталітаризмі верхівка зловживає своїм правом наказу і послуговується патріотизмом громадян не лише для самооборони, але також і для наступу, для здійснювання агресивних замірів, для імперіялізму та колоніялізму. І лише при народоправстві можливість спекуляції патріотизмом буде виключена.

У сфері культурних взаємовідносин поміж націями має також бути додержувано принципу рівноваги, щоби кожна нація, користаючись скарбами вселюдської духовости, і сама вклала до вселюдської скарбниці власні шедеври. Знов же, треба твердо памятати заповіт: „І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь”. Якраз в житті мають тенденцію виявляти себе два екстрими: або занадто високо оцінюють власні національні скарби та занадто дискваліфікують чужі національні скарби (шовінізм та ксенофобія), або занадто високо оцінюють чужі національні скарби та занадто дискваліфікують власні національні скарби (інтернаціоналізм та хвороба меншевартісности). Розуміється, що треба поборювати обидва екстрими, як шкідливі збочення. Натомість треба пропагувати і пошану до власних національних скарбів (націоналізм), і пошану до чуженаціональних скарбів (космополітизм). Шовінізм та інтернаціоналізм себе взаємно заперечують та поборюють, як антиподи, але націоналізм та космополітизм не лише можуть себе взаємно толерувати, але навіть себе взаємно доповнювати та підсилювати, бо обидва вони базуються на гуманізмі та пацифізмі, а не на імперіялізмі та колоніялізмі.

Сфера Бога — це є сфера віри та релігії. У цій сфері зобов'язує не стільки принцип урівноважування прав з обов'язками, що вимагає соціально справедливість, як голов-

но принцип урівноважування зобов'язань з спроможностями, що вимагає етична справедливість. Соціальна справедливість побудована на кодексі правних норм, а етична справедливість побудована на кодексі моральних норм. Правні норми є об'єктивні, формальні, всіх однаково зобов'язуючі, а моральні норми є суб'єктивні, пружні та мають варіації від максимуму до мінімуму. Соціальна справедливість вимагає, щоби кожен брав від других якраз стільки, скільки сам їм дає, а етична справедливість встановляє, що хто має багато, той дає більше, ніж сам бере, а той хто дуже потребує, бере більше, ніж сам дає. Отож, більше дає, ніж бере — багатий, сильний, щасливий, розумний, талановитий, оптиміст, а більше бере, ніж дає — старий, хворий, каліка, нещасний, нездара, песиміст. Правний кодекс побудовано на песимізмі, на зневірі в людину, на презумпції, що людина має злі нахили, що людину треба взяти в шори, загнuzдати та твердою рукою вести на життєвому шляху. Моральний кодекс побудовано на оптимізмі, на вірі в людину, на презумпції, що людина має добрі інтенції та що під впливом вихови сама себе може дисциплінувати і не збочувати з прямого шляху. Розуміється, що обидва кодекси виконують ту саму місію, а саме — дисциплінують суспільство, а тим скріплюють підвалини цивілізації.

Емпірична теософія поклала ідею Бога в основу онтології. А із ідеї Бога логічно виокремлюється ідея людської гідності, бо коли є Бог, то людина має душу з високим творчим потенціалом. А із ідеї людської гідності логічно виокремлюється ідея месіанізму людства, бо коли людина має високий творчий потенціал, то мусить виконувати високу почесну місію — мусить розбудовувати царство Боже на землі. А розбудовувати царство Боже на землі можна лише спільними силами всіх конструктивно-творчих елементів: філософів та естетів, політиків та соціологів,

правників та моралістів, техніків та економістів, медиків та вихователів, публіцистів та журналістів, педагогів та духівництва.

МЕТАФІЗИЧНІ КАТЕГОРІЇ

Бога уявляють собі люди під двома аспектами, тобто в двох профілях, чито проекціях і в двох характерах узасаднення: 1) як творчого Суб'єкта в узасадненні догматами теології та 2) як абстрактну ідею повноцілості в узасадненні аргументами теософії. Теологія послуговується мотедями містичного вглиблювання в таємні сфери містерії буття, а теософія послуговується методами раціоналістичної аналізи емпіричного процесу буття. Розуміється, в сфері абстракції можна оперувати лише логічними усудженнями, бо експериментальної методи застосовано бути не може.

Логіка послуговується трьома категоріями абстрактних понять відповідно до онтологічного розсягу їхньої застосованости.

Перша категорія — це є якість-все-абсолютна повнота-Дух-Бог;

Друга категорія — це є кількість-щось-буття-космос;

Третя категорія — це є нуль-ніщо-небуття-абсолютна порожнеча.

Ці три метафізичні категорії не можна вважати трьома фазами єдиного процесу, що автоматично чергуються, як то буває у фізичному світі. Напр.: температура виявляє себе в трьох фазах: як горяч, як тепло, як холод!! або світло також виявляє себе в трьох фазах: як сяйво, як освітлення, як п'тьма. Значить, фази автоматично переходять одна в другу, але лише в одному напрямку — від максимума до мінімуму і ніколи не навпаки. Три метафізичні категорії — це є три самостійні сфери, бо кожна з них характеризується своїми власними специфічними при-

кметами. Отже, перша категорія характеризується трьома прикметами: 1) Дух є монолітний, тобто суцільний, а значить не має жодної структури, бо не складається з жодних одиниць; 2) Дух є абсолютний, тобто не є обмежений ані простором, ані часом, ані масою; 3) Дух є чинний і то чинний свідомо, тобто є творчим Суб'єктом. Друга категорія характеризується також трьома прикметами: 1) космос творить собою комплектну одиницю, бо є обмежений простором, часом та масою; 2) космос сам складається з менших одиниць — ідів, ідеонів, енергонів, атеронів, клітин, молекул, атомів, живих істот, мінералів, елементів та планет; 3) космос може міняти свою структуру та будову, але не може ані вернутися назад до Духу, ані обернутись в ніщо.

Третя категорія характеризується так: нуль не є емпіричним феноменом, а лише онтологічною фікцією, що існує лише в уяві людини, як логічне протиставлення до емпіричних феноменів. Напр.: існує щось-буття-повнота, а противенством є ніщо-небуття-порожнеча. Значить, поміж щось та ніщо існує межа в уяві людини і на цій межі стоїть Ід, як найменша одиниця кількості. Зновже, поміж щось та все існує межа і на ній стоїть космос, як найбільша одиниця кількості.

Значить, старовинну ідею пантеїзму треба змодернізувати та змодифікувати так: не Бог живе в космосі, як думали старовинні пантеїсти, але космос існує в Бозі, як думують ідеоократи.

ІДЕЯ МЕСІЯНІЗМУ ЛЮДСТВА

Бог дав людині душу з високим творчим потенціалом, щоби людина була здібною творити царство Боже на землі. Царство Боже на землі — це світлий ідеал, до якого має прямувати людство і на здійснення якого має віддати

всі свої творчі сили. Розуміється, царства Божого не можна досягнути блискавичною революцією, бо революція лише руйнує, а не будує, а значить, можна досягнути лише невинною методичною працею всіх конструктивно-творчих сил і то напротязі багатьох-багатьох генерацій. Життя-буття на землі є багатогранне, багатобарвне та багатозвучне, тобто є в ньому і багато позитивних, світлих та конструктивних сторін і явищ, а знов же є багато негативних, темних та деструктивних сторін та явищ. Отже, будувати царство Боже — це значить викоринювати зло та плекати добро. Цю оздоровлюючу акцію треба старатися зреалізувати у всіх трьох сферах життя-буття: в природі, в суспільстві та в духовості людини.

Природа чарує своєю красою, своєю величністю та багатствами-дарами, але в той же час пригнічує своїми недоладностями, своїми дефектами та своїми пустками-невжитками. Сучасна наука диспонує могутніми технічними середниками, якими може несприятливі природні обставини зробити сприятливими: висушувати мочарі, заводнювати безводні терени, регулювати ріки, прокопувати канали та тунелі, винищувати шкідливу флору та фауну, заліснювати голі степові терени, звищувати родючість ґрунту і под. Варварським винищуванням лісів цілі околиці обернулися в пустелю, особливо в гірських районах. Невичерпані джерела нуклеарної енергії дають можливість запровадження електрофікації та механізації в сільсько-господарському промислі, а це облегшить загосподарення нових теренів, які дотепер лежали облогом. Отже, людство диспонує середниками збільшувати в міру потреби продукцію споживчих артикулів, так що ні в якій мірі людству не загрожує перспектива голоду через брак поживи, навіть при високій популяції. Значить, проблема продукції дібр вже розв'язана людством категорично та позитивно, а залишається людству до розв'язання пробле-

ма розумної та справедливої дистрибуції випродукованих дібр, щоби одним не припало забагато, а другим замало. А дистрибуція вже належить не до економіки., але до соціальної політики.

Земля наша заселена різними народами, державами, націями, племенами та стнічними групами. Кожна нація, що посідає власну історичну територію, прагне стати суверенною державою, тобто стати повноправним господарем на власній землі. Але деякі нації, хоч і мають власну територію, не є суверенними, бо підлягають зверхності держави-протектора, що узурпував собі право розказу. Така підлеглисть настає в наслідок анексії, окупації та інкорпорації державою-агресором неспроможної до самооборони жертви. Вся історія людства — це нерозривний ланцюг завойовницьких походів, інвазій та безконечних воєн, жахливих своїми наслідками: мільйони вбитих, мільйони калік-інвалідів, сплюндрування цілих країн, згарища та руїни. Тепер над людством зависла чорна хмара непевності та страху, бо кожної хвилини можна сподіватися вибуху світової війни, яка буде дуже жорстокою та кривавою внаслідок вживання модерної термоядерної зброї, що має страшну нищівну силу. Отже, пора вже людству схаменутись, пора вже прийти до розуму та шукати виходу із трагічної ситуації. Треба крок за кроком методично та систематично старатися про злагіднення людської вдачі, про притушення войовничого запалу, про згоду всякі непорозуміння розв'язувати мирним способом. Отже, першим кроком до замирення було би схвалення державами пакту про неагресію, що дало би за поруку тривалого миру. Другим кроком було би схвалення пакту про загальне розброєння та про заборону виробу термоядерної зброї. А остаточною кроком світового замирення було би міжнародне схвалення двох доктрин: 1) доктрини про право на самоозначення та 2) доктрини про право на соборність.

Право на самоозначення забезпечувало би кожній нації суверенні права на власній території, тобто забезпечувало би кожній нації право стати самостійною державою. А право на соборність забезпечувало би недоторканість границь історичної національної території, тобто виключало б можливість розшматування національної території сусідами-агресорами. За розброєнням фізичним автоматично прийде і розброєння психологічне, тобто злагіднення та неутралізація агресивної експансії. Тоді почнеться мирне співжиття та навязування господарських і культурних зв'язків поміж державами на засадах взаємної вигоди. Навіть треба йти ще далі: треба старатися вирівнювати всякі локальні різничковання та йти в напрямі уніфікації й законодавства, і звичаєвої прагматики, і календаря, і системи мір та ваг, і валютної політики при міжнародньому клірінгу. Знов же, дуже важливим та дуже актуальним кроком було би рішення СБІТОВОГО КОНГРЕСУ про запровадження до практичного ужитку міжнародньої мови. Практичне користання міжнародньою мовою дало би змогу безпосереднього порозуміння поміж народами цілого світу. Отож, міжнародня комісія фахівців мала би випрацювати граматику та скласти словник міжнародньої мови, а Світовий Конгрес мав би винести постанову про запровадження обов'язкового вивчення міжнародньої мови на всіх середніх школах цілого світу, щоби кожна освічена людина вільно володіла міжнародньою мовою. Тоді би могли навязувати безпосередній контакт в широкому світі й дипломати, і політики, і науковці, і мистці, і промисловці, і торговці, і спортсменці, і туристи. Міжнародня мова мала би задовольняти таким вимогам: 1) мала би бути милозвучною, тобто легкою до вимови та приємною для слуху, 2) мала би бути абсолютно фонетичною, щоби кожне слово вимовлялось так, як написано та писалось так, як вимовляється і то без жодних льокальних акцен-

тацій, 3) мусить бути математично-точною у способах формування слів, щоби давала можливість виявлення всіх нюансів мислення та почування, 4) мусить мати логічно продуману граматику, щоби встановлені правила не мали жодних винятків, 5) мусить мати багату флексійну гаму, щоби легко було формувати слова. Значить, людство має прямувати до повної ліквідації мілітаризму, імперіялізму та колоніялізму, щоби кожна нація, що посідає власну історичну територію, могла стати суверенною державою, бо тоді би земна куля уявляла собою оригінальний мозаїчний образ, зложений з правдивих самоцвітів різного забарвлення, різної форми та різних розмірів, відповідно до специфіки кожної нації. Правда, націям, що розсіяні в діяспорі, не усміхається щаслива доля, бо вони, або зникнуть під пресією денаціоналізації та асиміляції, або втримаються на поверхні життя, але на низькому розвоєвому щаблі, як меншевартісна етнічна група, або члени її муситимуть жити та виявляти себе в двох профілях: залишатись в душі вірними патріотами рідної матери-нації, а в той же час назовні виявляти себе компатріотами прибраної батеківщини.

Другою важливою проблемою є справа розумного упорядкування внутрішнього життя народу. Народ — це людська спільнота, у якій уже закінчився процес кристалізації. Народ завжди кристалізується у формі трьохгранної піраміди. Основою піраміди є етнічна своєрідність народу, а три грані — це три площини виявлення творчої динаміки народу: площина економічної творчості, площина соціальної творчості та площина державно-політичної творчості. Хоч трьохгранна піраміда і є обов'язуючою фігурою кристалізації народу, однак внутрішня структура піраміди підлягає поступово змінам залежності від відмінних факторів розвоєвого процесу. На історичному шляху сформувалось три розвоєві етапи, а відповідно до цьо-

го сформувалось три типи піраміди: піраміда фєвдалізму, піраміда капіталізму та піраміда комунізму. Отже, існує три типи пірамід; кожен тип має три грані, а кожна грань має три розшарування — верхівку, середину та спід. Характеристика піраміди фєвдалізму така: А) в площині економіки існувало три формації — 1) лятифундії земельної аристократії, 2) цехові підприємства ремісників та 3) дрібні селянські господарства; Б) в площині соціальної існувало три касти — 1) упривілейована шляхта, 2) вільне міське міщанство та 3) закріпачене селянство; В) в площині державно-політичній діяло три фактори — 1) абсолютний монарх, 2) безвідповідальна бюрократія та 3) безправні маси. Значить, фєвдалізм був низьким щаблем цивілізації. Характеристика піраміди капіталізму така: А) в площині економіки існує три формації — 1) великокапіталові підприємства, 2) підприємства середніх розмірів та 3) дрібні підприємства і ремесла, Б) в площині соціальної існує три кляси: 1) великокапіталова буржуазія, що відограє провідну роль, (мільйонери та мільярдери), 2) дрібнокапіталова буржуазія (капіталісти, трудова інтелігенція та заможне селянство) і пролетаріят (робітництво та малоземельне і безземельне селянство), В) в площині політичній існує три фактори: 1) влада законодавча, 2) влада виконавча та 3) повноправні громадяне. Виходить, що капіталізм є вищим щаблем цивілізації, аніж фєвдалізм. Комунізм виявляє себе в двох профілях: в теорії, як ідеологічна концепція та на практиці, як конкретний економічно-соціально-політичний режим. Отже, характеристика піраміди комунізму в теорії така: А) в площині економіки повна соціалізація капіталів та колективізація керівництва, Б) в площині соціальної безкласове суспільство та повна рівність, В) у площині політичній повна народна демократія. Знов же, характеристика піраміди комунізму на практиці така: А) в площині економіки іс-

нує три розшарування: 1) трести та совхози, 2) кооперативи та колхози і 3) дрібні індивідуальні підприємства, Б) в площині соціальної існує три розшарування: 1) партійна верхівка, 2) партійні кадри та 3) безпартійна та безправна маса, В) у площині політичній існує три розшарування: 1) всевладне політ-бюро, 2) безвідповідальна бюрократія та 3) позбавлене громадянських прав населення. Отже, комунізм в теорії видається поступовим, а той же комунізм на практиці є регресом, назадництвом, поворотом до часів кріпацтва та навіть рабства (концентраційні табори).

Тепер світ переживає глибоку ідейну кризу, бо поділився на два ворогуючі табори — капіталістичний та комуністичний, поміж якими вже від довшого часу точиться холодна війна. Холодна війна — це стан поготівля, це скріплення мілітарного потенціалу, це старання систематичною пропагандою ослаблювати войовничий запал ворога. Треба сподіватися, що холодна війна не приведе до вибуху кривавої світової війни, бо занадто велике ризико та занадто велика відповідальність заставляють обидві сторони бути обережними.

А якщо в короткому часі не вибухне світова війна, то можна сподіватися, що невдовзі припиниться і холодна війна, бо ворогуючі сторони врешті зрозуміють, що не має сенсу цілими роками гістерично кричати та вимахувати в повітрі кулаками без жодного конкретного висліді. Отож, не залишиться іншого кроку, як підписати пакт про неагресію та розпочати нову добу, добу мирної коекзистенції, а згодом прийде і до мирної співпраці. Правда, треба розуміти, що мирна коекзистенція не була би світлою сторінкою в історії людства, а була би трагічним фактом, який би свідчив про фатальне визнання вільним світом комуністичного режиму, як легальної правової соціально-політичної системи, а тим самим вільний світ акцептував

би та апробував систему новітнього рабства та кріпацтва, що практикується в комуністичнім „раю”. Значить, і крівава війна, і холодна війна, і мирна коекзистенція — це є трагічні факти, це є ідейна прострація духу, це є моральний маразм, це є герці варварів на руїнах цивілізації. Отже, людство зайшло до сліпого куту, а тому треба старатися вивести його на широкий шлях поступу та творчости. Треба зробити переоцінку вартостей та починати творити нове життя на нових підвалинах. Старе життя побудовано на фальшивих засадах, на засадах соціальної несправедливости, на антагонізмі інтересів соціальної верхівки з інтересами соціальних низів, на привілеях верхівки та на визиску низів, як це було при февдалізмі, як це є тепер при капіталізмі та ще в більшій мірі при комунізмі. Нове життя треба будувати на засадах соціальної справедливости, на узглядненні інтересів і верхівки, і низів, на розумному компромісі, на згоді та співпраці соціальних контрагентів. Тому то піраміду прийдешности треба назвати пірамідою конкордизму. Піраміда конкордизму має бути характеризована так: А) в площині економіки має бути згода та співпраця поміж двома факторами: 1) сектором права публічної власности та 2) сектором права приватної власности; Б) в площині соціальної має бути згода та співпраця поміж двома факторами: 1) сектором соціального керівництва (капіталісти і трудова інтелігенція) та 2) сектором праці (селянство та робітництво); В) у площині політики має бути згода та співпраця між двома факторами: 1) сектором, що репрезентує волю народу (Народне Представництво) та 2) сектором, що репрезентує практику адміністрування (Влада). Виходить, що піраміда конкордизму має також, як і попередні піраміди, три грані й кожна грань поділяється вже не на три частини, а лише на дві й при цьому поділяється не по горизонтальній лінії, що значило би підпорядкування ниж-

ньої частини верхній, але по вертикальній лінії, що означає, що обидві частини є рівнорядні, від себе незалежні, що лише кооперують в інтересі досягнення спільного добра.

Значить, кожна грань піраміди є тереном співдіяння двох факторів, чи то двох секторів.

Отож, в площині економіки сектор права публічної власності має стояти на сторожі публічного інтересу, охороняючи головні джерела природних багатств та основні галузі індустрії від безоглядного використання їх приватним капіталом, який в інтересах власної наживи не спиняється навіть перед повним сплюндрованням цілих країн, як це виявило себе, наприклад, у хижацькому вирубуванні лісів, що мало для цілих країн катастрофальні наслідки. Тому то в інтенціях охорони публічного інтересу сектор права публічної власності має охопити такі галузі: а) лісництво, б) гірництво та тяжку металургію, в) великокапіталові індустріальні комплекси, г) залізниці, д) цукроварство, гуральництво та промислове млинарство, є) банківництво, е) асекурацію, ж) муніципальні підприємства (електрівні, газівні, трамваї і под.). Сектор права приватної власності в інтенціях охорони диспонування капіталами та вільного виявлення господарчої ініціативи має охоплювати такі галузі: а) малі та середніх розмірів підприємства всіх галузів індустрії, б) торгівлю всіх родів та всіх розмірів, в) всякого роду будови як у містах так і в селах та г) землю. Аграрна політика має сприяти творенню чисельних кадрів заможного селянства, яке було би і солідним продуцентом споживчих артикулів, і солідним консументом промислових виробів, а головню господарських машин для інтенсифікації сільського господарства. Аграрна політика має бути базована на таких підвалинах: 1) мають бути утворені трудові середняцькі господарства і то в одному комплексі, 2) власником госпо-

дарства може бути лише той, хто безпосередньо і особисто керуватиме своїм господарством, 3) господарства можна буде купувати, продавати та передавати у спадщину, але лише в цілому розсязі без права дроблення та 4) в посіданні одної особи не може бути більше двох господарств, щоби не було скупчування землі в одних руках. Отже, співпраця обох секторів у площині економіки безперечно дасть позитивні наслідки для цілого народного господарства, бо практиковані в секторі права публічної власності методи плянування, нормовання та регулювання охоронять народне господарство від періодичних депресій та криз, а практиковані в секторі права приватної власності методи самодіяльності та вільної конкуренції спричинять ся до оживлення та інтенсифікації в обох секторах.

В площині соціальної згідно з принципом соціальної диференціації функцій має прийти до сформовання чотирьох станів, які охоплюватимуть чотири професійні категорії: селянство, робітництво, трудову інтелігенцію та капіталістів-підприємців. Кожен стан буде мати свій організаційний центр та свою організаційну мережу, тобто стане професійною корпорацією. Отже, існуватимуть чотири корпорації: Союз хліборобських спілок. Союз робітничих спілок. Союз фахових секцій трудової інтелігенції та Союз капіталістів-підприємців різних галузів. Кожна корпорація об'єднуватиме своїх членів, репрезентуватиме їх на зовні та виховуватиме їх професійно і політично. При існуванні корпорацій стануть зайвими політичні партії. Політичне мислення може розвиватися в трьох напрямках чи політичних течіях: як течія консервативна чи реакційна, як течія ліберальна чи поступова та як течія революційна чи максималістична. Однак, послідники часами на базі цих трьох течій утворилась велика кількість політичних партій та угруповань, які себе взаємно поборюють, хоч програмово мало між собою різняться.

Розуміється, зріст числа політичних партій спричинюється нестільки тенденціями до дифереціяції політичної думки, скільки чисто практичними міркуваннями, а саме: певне політичне угруповання проклямує себе, як самостійну політичну партію, щоби при виборах до парламенту мати право виставити власну листу кандидатів та одержати якусь скількість посольських мандатів, бо це дає право лідерам партії приймати участь в політичних герцях на форумі парламенту, тобто інтригувати та спекулювати, бо це приносить лідерам не лише політичні гонори, але часто-густо і матеріяльні вигоди. Правда, цей політичний ажіотаж має місце лише в політичному центрі, а на провінції політичне життя звичайно плине кволо в традиційних річищах відповідно до професійного стилю життя. Отож, дотепер політична диференціяція в масах виявляла себе так: селянство було консервативне з симпатіями до монархізму; робітництво було революційне з симпатіями до червоної диктатури; капіталісти були лібералами з симпатіями до парламентарної демократії, а інтелігенти формально були марксистами з симпатіями до соціалізму а фактично були скептиками-опортуністами. В прийдешності, коли будуть діяти корпорації скрайні політичні течії — реакційні та революційні стануть деструктивними і лише течія поступова буде конструктивно-творчою і вестиме людство на вищі щаблі цивілізації.

В площині державного будівництва мають бути застосовані чотири засади: 1) засада самоозначення нації, що санкціонує право кожної теритеріяльної нації стати суверенною державою; 2) засада соборности, що санкціонує право кожної держави охопити під свою зверхність всю національну територію; 3) засада народоправства, що формулюється в гаслі: „Все для народу і все через народ” та 4) засада двох аспектів: „централізація законодавства та децентралізація управління”. Державну твор-

чість треба базувати на тісному контакті двох факторів — Народного Представництва та Влади, які в поєднанні творять найвищий орган всенародної концентрації — Державну Раду, що стає легітимним органом народоправства. Як верховний орган, Державна Рада має мати такі права та прерогативи:

право затверджувати закони, право встановляти напрямні внутрішньої та закордонної політики держави, право схвалювати державний бюджет, право критикувати та контролювати діяльність Влади та право вибирати Провидителя, як Голову Влади. Виходить, що Державна Рада виконуватиме дві функції: функцію Законодавця та функцію політичного Проводу. Правда, такі самі функції вже тепер виконує Конгрес, але Державна Рада та Конгрес не є синонімами, тобто ідентичними чи адекватними, бо належать вони до двох відмінних державно-політичних систем: Конгрес до системи лібералістичного демократизму, а Державна Рада до системи нормативного народоправства. Система демократизму характеризується такими властивостями: а) Конгрес складається з двох палат — Парляменту та Сенату, що веде до зайвого паралелізму, б) Конгрес має партійний склад, бо вибирається всенароднім голосуванням по принципу партійного заступлення, в) при партійному складі утворюються два угруповання: коаліційна більшість та опозиційна меншість, але стало відбуваються перегруповання, так що не має стабільності, г) Конгрес стає законодавчою владою і свою функцію виконує без участі Влади виконавчої, д) виконавчою владою є Кабінет міністрів, що залежить від підтримки коаліційної більшості, е) в наслідок флюктуації партійних перегруповань стаються часті кризи Кабінету, що паралізує конструктивну працю, ж) при частих змінах Кабінетів не має єдиної провідної лінії, а значить не має сталого поступу.

Система народоправства має бути характеризувана такими властивостями: а) Народне Представництво не вибирається всенародним голосуванням, але складається в половині з делегатів Краєвих Рад, а в половині з делегатів станових корпорацій, тобто складається частинно по принципу територіяльного заступлення, а частинно по принципу заступлення станових аспірацій, б) Народне Представництво виконує законодавчу функцію не самостійно, але у співраці з Владою, що надає спільним рішенням високого авторитету, в) Правитель іменує міністрами висококваліфікованих фахівців з великим стажем, г) міністри відповідають перед Державною Радою кожен за себе особисто і хоч Державна Рада має право відкликати того чи іншого міністра, але такий відклик не спричинить кризи Кабінету, д) Міські Голови та адміністратори на високих становищах мають бути призначувані владою, а не вибрані всенародним голосуванням. При порівнанні обох систем виявляється, що одна система в широкій мірі послуговується практикою всенародного голосування, а друга система послуговується практикою делегування та навіть практикою прямого призначування. В процесі розгортання державного будівництва можна встановити три розвоєві щаблі: абсолютизм, демократизм та народоправство. Абсолютизм базується на дисципліні, демократизм базується на свободі, а народоправство базується на правопорядку. Правопорядок стоїть на сторожі соціальної справедливості, бо забезпечує кожному його законні права, але в той же час вимагає сумлінного виконання всіх обов'язків. Перед умовою поступу є соціальна диференціація функцій в суспільному житті. Як вже було доведено, гасло демократизму — „свобода-рівність-братерство” є демагогічне, бо нереальне, протиприродне. Для нового життя гаслом має бути: „правопорядок-соціальна диференціація функцій-згода та співпраця”. Значить, піраміда

конкордизму не є утопією мрійників, але є категоричним імперативом для прийдешності, розуміється якщо люде не втратили віри в ідеали Правди, Добра та Краси.

ОСВІТА ТА ВИХОВА

Бог дав людині душу з високим тверчим потенціалом. Використовуючи свій потенціал, люде створили матеріальну культуру, духову культуру та цивілізацію. Поступ відбувається в той спосіб, що кожна нова генерація на базі осягів своїх попередників творить нові вартості. Так помалу збагачується скарбниця вселюдського поступу. На нищих щаблях поступу батьки безпосередньо передають своїм дітям свій життєвий досвід. Але на вищих щаблях поступу вже цього не вистарчає і кваліфікованим посередником передачі новим генераціям багатой спадщини попередних генерацій стає школа. Школа має виконувати два завдання: 1) учити як треба дивитись на світ, щоби розуміти, що діялось та діється навкруги і 2) навчати, як треба жити на світі, щоби бути корисним членом суспільства. Значить, освіта та вихова мають бути основними невіддільними завданнями школи. Якраз дотепер нища та середня школи обидва ці завдання в міру можливости старалися виконувати, але висока школа дбала лише про освіту, вважаючи, що молодь вже достала вистарчаючу вихову в середній школі. Нове життя потребуватиме не лише висококваліфікованих фахівців, але одночасно і високодисциплінованих свідомих громадян. Зновже, освіта та вихова вщеплюються молоді трьома методами: теоретичними викладами наукових дисциплін, практичними вправами в кабінетах та лябораторіях і безпосереднім життєвим стажем в організованій громаді. Тому що сучасна висока школа цих завдань собі не ставить, пора вже подумати про орга-

нізацію нового типу високої школи в стилі САМОВИ-
СТАРЧАЛЬНОЇ ТРУДОВОЇ ПОЛІТЕХНІКИ. Полі-
технікою нова школа була би тому, бо поєднувала би в
один комплекс такі фахи: агрономічний, будівельний, тех-
нологічний, зоотехнічний, механічний, електротехнічний,
шляховий, гидротехнічний, економічний та журналістич-
ний, треба щоби політехніка була не лише учбовим закла-
дом, але суцільним соціально-економічним феноменом.
Трудовою нова школа була б тому, бо поєднувала б теоре-
тичні студії з безпосередньою працею в межах фаху, а то
так: навчання продовжувалось би п'ять років, тобто п'ять
зимових та п'ять літніх семестрів; всі зимові семестри бу-
ли би використовувані виключно для теоретичних студій,
а літні семестри були би використовувані для праць в ме-
жах фаху та для практичних вправ в кабінетах та лябо-
раторіях; на першому літньому семестрі кожен студент
працював би як звичайний робітник, на другому літньому
семестрі вже як майстер, на третьому працював би як ін-
структор, на четвертому як інженер, а на п'ятому як на-
уковець; отже, агрономи обробляли би поле, город, са-
док, парк; будівельники будували би житлові, шкільні та
технічні споруди; технологи консервували харчові про-
дукти: сушили, солили, квасили, вудили та морозили; зо-
отехніки плекали би расові породи курей, свиней, овець
та рогату худобу; механіки обслуговували би авта, трак-
тори та всякі машини; електротехніки інсталювали би
електромотори та освітлення; шляховики розбудовували
би шляхи; гидротехніки проводили би водоводи та кана-
лізацію і будували би греблі на ріках та систему каналів;
економісти вели би відчитність; журналісти видавали би
щоденну газету та друкували би фахові журнали. Само-
вистарчальною була би тому, бо мала би власну еконо-
мічну базу, яка постачала би потрібні середники на утри-
мування повного комплекту студіюючої молоді. Керівний

апарат школи складався би частинно з педагогів-виховників та частинно з фахівців-практиків. Науково-виховними справами керував би Ректор згідно з рішеннями Ради Деканів, а технічно-практичними справами керував би Проректор згідно з рішенням Ради Проректорів. Реалізацію організаційного плану треба собі уявити так: Держава приділить школі у власність обшар землі розмірами приблизно 100 квадратних кілометрів, тобто приблизно 10,000 гектарів землі; за кілька місяців перед відкриттям школи технічний персонал з потрібним кадром робітників має розпочати підготовчі праці — побудувати тимчасові приміщення, забезпечити водою, придбати потрібні на перший час машини, приготувати потрібний запас будівельних матеріалів та забезпечити світлом; школа має розвиватися поступово та органічно, а тому в перших п'яти роках прийматиме щорічно лише по 2000 студентів, а то з таким розподілом по фахах: агрономів, будівельників, шляховиків та гидротехніків по 300 душ, технологів та електротехніків по 200 душ, а зоотехніків, механіків, економістів та журналістів по 100; в других п'яти роках школа прийматиме по 3000 студентів річно, а в третіх п'яти роках школа прийматиме по 4000 річно і це число залишиться максимальним на весь час, тобто повний комплект буде 20,000 студентів; шкільний рік починатиметься 1-го квітня літнім семестром, а 1-го жовтня починатиметься зимовий семестер; і в літніх, і в зимових семестрах студенти працюватимуть по 6 годин денно, а то 5 днів на тиждень; суботу та неділю використовуватимуть для відпочинку, для відвідування кіно-сеансів, концертів, академій та театральних вистав.

Ясно, що перший рік прийдеться деякі будови ставити по упрощеному плану, бо призначені вони будуть для тимчасового використання. Розуміється, що в наступних

роках все тимчасове буде замінено новим фундаментальним та капітальним.

Значить, щороку не лише технічна база буде рости та скріплюватись, але також і стиль життя молоді буде підвищуватись культурно. Крім фахових студій кожен студент мусітиме прослухати курс філософії, державного права, гігієни та мистецтва, щоби по закінченні студій стати не лише висококваліфікованим фахівцем, але також бути свідомим дисциплінованим громадянином та висококультурним інтелектуалом.

Бог поділив людей на дві статі: чоловіків та жінок і кожній статі приділив певну специфічну місію, а саме: чоловікам приділено розбудовувати суспільне життя, а жінкам приділено організовувати родинне життя. Зріла людина нормально живе подружним життям, а подружне життя — це довгий шлях, по якому рука в руку, плече в плече йдуть чоловік та жінка по двом рівнобіжним коліям. Отож, треба твердо пам'ятати, що обидві ці колії не сміють ані розходитися, ані зливатись в одну, ані перехрещуватись, бо то було б ігноруванням закону диференціації обох місій. Отож, було би не нормальним, коли би жінка йшла в чоловічій колії, а чоловік — в жіночій. На нищих щаблях цивілізації, особливо при полігамії, жінка була понижувана, була безправною істотою. Отож, жінки розпочали емансипаційний рух, щоби вибороти собі людські права.

Розуміється, що жінки мали рацію, доки боролися за урівноправнення, за рівні права з чоловіками, за пошанування людської гідності жінок, але тепер жінки не мають рації, бо борються за урівнення з чоловіками, борються за право лишити жіночу колію та вступити в колію чоловічу. Жінкам треба твердо пам'ятати, що дружина-мати для суспільства має більшу вартість ніж жінка-інженер чи доктор, яка залишила дітей під опікою найманої

помічниці та пішла в широкий світ, щоби заробляти, але заробляти не на власне прожиття та прожиття родини, але лише заробляти на власне удекоровання модними вибаганками та біжутерією. Значить, жінка мусить залишитись в жіночій колії, а тому і висока освіта жінок має бути специфічно жіночою. Нова школа має називатись **ВИСОКА ШКОЛА ПЛЕКАННЯ ЖІНОЧОГО ПІСЛАННИЦТВА**. Нова школа має поставити собі три завдання: 1) дати широку загальну освіту, 2) практично навчити виконувати домашні жіночі праці та 3) вцепити жінкам естетичний смак та розвинути мистецькі здібности. Щоби стати жрекинею родинного вогнища, дружина-мати мусить знати рідну мову та літературу, рідну історію, основи філософії, педагогіку, основи державного права та гігієну. Як господиня в хаті жінка мусить уміти варити, шити та вишивати, щоби утримувати хату в повному порядку. Знов же, жінка мусить розвивати свої таланти — мусить вчитися грати, співати та танцювати, щоби бути чарівною феєю-мрією. Навчання в школі мало би тривати два роки, тобто чотири семестри. Всі мали би жити у шкільному інтернаті та дотримуватись встановленого режиму. Кожна вихованка мала би працювати 8 годин денно, а то 3 години слухати теоретичні виклади, 3 години виконувати домашні праці та 2 години присвячувати мистецьким вправам. Суботи та неділі мали би бути використовувані для прогульок, екскурсій, відвідування музеїв, театрів, концертів, балів та кіно. Школа би приймала 300 душ річно, щоби атмосфера в школі не була занадто формальною та холодною, має прийти з часом до утворення малих груп, по шість душ в кожній, які будуть звязані не лише взаємними симпатіями, але навіть інтимною дружбою, бо жінки потребують інтимного товариства. Кожна така група буде користатися спеціальними правами: правом мати власну кімнату в інтернаті,

правом мати окремий стіл в загальній їдальні, правом мати окрему піч в з загальній кухні. Кожна група буде жити власним життям, а тому буде самовистарчальною, бо буде власними силами задовольняти власні потреби. В кожній групі буде додержувано засади розподілу функцій, а то так, що дві душі буде варити для цілої групи, дві душі буде шити для цілої групи, а дві душі буде вишивати. Кожних два місяці будуть міняти функцію, щоб протягом семестру кожна вихованка практично ознайомилась із всіма трьома фахами. Отже, за два роки школа дасть і широку теоретичну освіту, і ґрунтовні практичні знання в галузі впорядкування хатнього господарства, і високого рівня мистецьку вихову. Безперечно, що ВИСОКА школа плекання жіночого післанництва спричиниться до викристалізованню ідеалу жінки, як дружини-матери-громадянки, що утримуватиме високий стиль життя родинного та суспільного згідно з інтенціями модерної доби. Кожна людина з високою освітою мусить твердо пам'ятати, що, займаючи провідне становище в суспільстві, вона мусить віддячити суспільству своєю сумлінною конструктивною працею для добра суспільства.

Тому то людина з вищою освітою не сміє сказати: „моя хата з краю”, тоб то не сміє відгородитись від громадянства та замкнутись у вузькому колі особистих та родинних інтересів. Знов же, людина з вищою освітою мусить бути соціально-вихованою та дисциплінованою, щоби не дозволити собі використовувати своє високе становище для досягнення особистих вигід, для наповнення власної кесені коштом зловживань публічним добром. Взагалі ж, людина з вищою освітою мусить бути повчаючим прикладом, а тому мусить жити по людськи, тобто розумно, гарно та чесно. Знов же, людина з вищою освітою не сміє бути консервативною, пасивною, але мусить бути динамічною, творчою, мусить шукати нових шляхів

та творити нові форми життя, використовуючи всі здобутки модерної науки.

ЗАПОВІТ

Бог, людська гідність, правопорядок та народоправство — таке має бути гасло модерного поступу. Вселюдський поступ розгортався в трьох сферах: у сфері матеріальної культури, у сфері духової культури та у сфері цивілізації. У сфері матеріальної культури людський інтелект спромігся досягнути колосальних здобутків: авіація, радіо, телевізія, розчеплення атому, перспективи практичного використання невичерпаних джерел нуклеарної енергії та міжконтинентальні ракети. Зато у сфері духової культури людство зійшло на манівці, прийнявши теорію релятивізму та прийнявши діямат з його тезами про неминучість соціальної революції, про доцільність диктатури прелетаріату та про розбудову соціалізму, який, нібито, має ущасливити людство. У сфері цивілізації людство весь час йде шляхом трагедії та катаклізмів, бо історія людства — це фактично є історія кривавих воєн, жорстоких кривавих реставрацій кріпацтва та навіть рабства.

Отже, щоби врятувати людство від занепаду та загибелі, треба постаратись про перевихову людей на новій ідеологічній базі. Такою новою ідеологічною базою і є концепція ідеократизму, що подає план нового суспільного ладу та нового державного устрою. Багатогранну, багатозвучну та багатобарвну дійсність треба сприймати в чотирьох профілях, тобто під чотирма аспектами: А) перший аспект — це тріяда підставових ідей: 1) ідеї Бога, як підвалини онтології, 2) ідеї людської гідності, як підвалини психології та 3) ідеї месіанізму людства, як підвалини

соціології; Б) другий аспект — це тріяда фаз розгортання: 1) фази вічного існування, як сфери Бога, 2) фази безсмертного буття, як сфери космосу та 3) фази короткотривалого життя, як сфери планети-землі; В) третій аспект — це тріяда світів: 1) світу абсолютного, що є сферою Бога, 2) світу трансцедентного, що є сферою ідей та законів і 3) світу субстанціонального, як сфери субстанціональної маси; Г) четвертий аспект — це тріяда абстрактних категорій: 1) категорії абсолютної повноти, що виявляється як все-Дух-Бог, 2) категорії обмеженої повноти, що виявляється як щось-буття-космос та 3) категорії абсолютної порожнечі, яка виявляється в людській уяві як ніщо-небуття-нуль. Ці чотири аспекти дають людині вичерпну повноту світосприймання та світорозуміння. Отже, модерне гасло — Бог, людська гідність, правопорядок та народоправство — треба розуміти в такому оформленні — теїзм, гуманізм, пацифізм та конкордизм.

Якщо людство дійсно стане на шлях реалізації цього заповіту, то тоді здійсниться пророцтво-візія Т. Г. Шевченка:

„І забудеться срамотня тяжкая година,

І оживе нова слава, слава України,

І світ ясний не вечірний знову засіяє . . .

Обпіміться ж, брати мої, молю вас, благаю” . . .

А ідеократи від себе закликають: „сміливо, друзі, вперед, бо з нами Бог”.

